

Posudek diplomové práce Terezy Hladké

Název práce: Poetika diela Mariny Carr

Školitel: Mgr. Martin Pšenička, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Alena Sarkissian, Ph.D.

Na textu práce je vidět, že Tereza Hladká je tvorbou Mariny Carr plně zaujata a dramata ji silně oslovují. Snad to je příčinou rozpolcenosti práce: diplomandka se zřejmě nemohla při svém pohlcení dílem této autorky rozhodnout, kudy se ve svém bádání vydat, a proto usilovala postihnout hned dvě témata: postavu matky a její personifikaci v krajině, ale také téma mýtu ve hrách Mariny Carr. V důsledku této rozštěpenosti nedokáže práce žádný z obou problémů analyzovat důkladně a do hloubky, spíše klouže po povrchu a jednotlivosti nezasazuje do kontextu.

Jakožto bakalářská práce, která má prokázat schopnosti autorky získat literaturu a nastudovat ji, by text ovšem obstál jakožto dobrý průměr. Pokud však práci posuzujeme jako práci magisterskou, je naprosto nedostačující. Nejen rozsahem, ten není rozhodující, pokud by autorka dokázala problém vyložit takto stručně. Tereza Hladká však neuchopila problém s dostatečným nadhledem, jak již bylo řečeno, a to i proto, že nebyla ke svému zkoumání dostatečně vybavena metodologicky; práce se nikdy neodchýlí od již vybadaného v sekundární literatuře. Ta je citována takřka výhradně doslovně, aniž jsou názory citovaných autorů jakkoli vzájemně konfrontovány a zvažovány a aniž jsou použity k tomu, aby na nich diplomandka vystavěla své vlastní soudy. Práci tedy není možné pojmut ani jako dobrý kompilát - i ten by byl obhajitelný, ovšem jen v případě, že by vyústil v nějaký jednoznačný závěr. A ten v práci chybí - jako závěr (N.B. o jednom jediném odstavci) magisterské práce mi konstatování, že hry Mariny Carr jsou inspirativní (s. 51), připadá nejen nedostatečné, ale naprosto nevhodné v textu, od něž očekáváme jistou míru odbornosti.

Metodologicky problematický je již výběr dramát k analýze. Chápu, že toužila zkoumat nějaký ucelený „minikorpus“ textů, a proto se trilogie jevila jako dobrá volba. Snad se hodila i k analýze tématu matky a přírody v dramatu, nicméně k analýze druhého tématu, kterým měl být mýtus v dramatu Mariny Carr, by bylo možno nalézt vhodnější texty poskytující bohatší možnosti výkladu. O některých z nich se ostatně sama Tereza Hladká v práci zmiňuje: mám na mysli zejm. hry *On Raftery's Hill* a *Ariel* - obě důmyslně pracují s různými zápletkami z átreovského mytologického cyklu a kombinují inspirace několika antickými tragédiemi. Interpretovi tedy umožňují sledovat komplexnější soubor literárních postupů M. Carr ve vztahu k řeckému mýtu, nežli zvolená hra *U Kočičí bažiny*. Carr napsala i velmi důmyslně konstruovaný text *Phaedra Backwards*, který by také mohl

posloužit jako podobně vhodný příklad nabízející pestrá témata k takovému rozboru. Nemíním tím říci, že Midlandská trilogie je špatně zvolený korpus textů, pouze to, že není zvolen nejpříhodněji ke zkoumání druhého ze dvou problémů řešených v diplomové práci.

Práci dále schází pojmový aparát k přesnější formulaci podstaty popisovaných jevů: diplomandka pouze přebírá soudy ze sekundární literatury, aniž by plně postřehla jejich význam. Píše o hrách, které se nesnaží uchopit z hlediska jejich žánru, byť jejich analýza v kontextu dramatických žánrů by jí umožnila zobecnit určitá tvrzení, jež se opakují u každého textu: Tereza Hladká pracuje např. se slovním obratem „tragické vyznění“, s pojmy tragický, tragično, ovšem nenahlíží již podstatu jejich obsahu, a tak při charakteristice jednotlivých dramát často popisuje jako zvláštní a překvapivé to, co je charakteristické pro žánr tragédie obecně. Uvedme jen několik případů za všechny:

s. 14: "Krajina Carr, akési zvláštne stredozemie, hraničný priestor na pomedzí dvoch svetov, je typickou krajinou v jej textoch, je znakom, ktorý definuje dramatické osoby, ktoré su jej súčasťou." Hraniční prostor, tzv. liminalita v kódu prostoru (ale i času), je pro tragédii - především, ale nejen antickou, výchozí situace. Tento aspekt pak T. Hladká plně nenahlíží ani na s. 17 a 35-36, kde hovoří o (binární, což je pojem, který u ní nepadne) opozici vnitřku a vnějšku v analyzovaných dramatech. Také zde by vztahování tohoto jevu k tragédii zřejmě pomohlo rozšířit interpretaci.

Protože se Tereza rozhodla psát o textech Mariny Carr ve spojení s mýtem, je udivující, že na s. 18 cituje následující slova: „Ak muži okupovali dimenzie času spojené so zmenou a progresom, s lineárnym časom budúcnosti, ženy boli vždy v írskej kultúre asociované so statickou dimenziou času - s minulosťou, tradíciou, 29 prírodou. V írskej kultúrnej tradícii bola krajina vždy personifikovaná do postavy ženy, dievčaťa, matky. Edna O'Brien tvrdí, že „krajiny sú buď matkami alebo otcami. [...] Írsko bolo vždy ženou.“ Ani tato slova totiž nevztáhne k řecké tragédii a mytologii, kterou má zřejmě na mysli, když užívá slovo mýtus (protože o jiné inspiraci nežli antické není v textu konkrétní zmínka. Irská mytická tradice je v práci pojata jaksí vágně a mlhavě, padají i dnes v odborném diskurzu problematizované termíny jako legenda). Také řecká mytická tradice krajinné jevy spojuje s ženským elementem: nymfy, najády, dryády apod. Řecké myšlení navíc pracuje s ženským a mužským elementem podobně, což dosvědčuje ostatně i řecká tragédie, přinejmenším ve strukturalistické interpretaci Vernantově a především Segalově.

Slovo mýtus je v textu práce vůbec velmi vágně vymezeno, pročez ani není možné, aby autorčiny dílčí úvahy dospěly k nějakému jasně formulovanému závěru objasňujícímu, jak Marina Carr s mýtem pracuje. Předně není jasné, zda slovem mýtus označuje Tereza Hladká mýtus řecký, nebo mýtus v nějakém přeneseném smyslu slova. Navíc ve většině

případů jde vlastně o inspiraci řeckou tragédií, neboť pracuje se zápletkami vytvořenými řeckými tragiky a s dochovanými tragickými předlohami. To je podstatný rozdíl, neboť např. víme, že mýtus o Médei Eurípidés k docílení zamýšleného účinku značně upravil a že původní verze mýtu se od tragédie lišily. (Mýtus a jeho tragické zpracování mimochodem Hladká směšuje a zaměňuje i v použití citátu z textu Daniely Čadkové na s. 19 - D. Čadková píše právě o mytických námětech, nikoli o přepracování konkrétních dochovaných tragédií). Tuto nejasnost podtrhuje i pasáž, kde T. Hladká píše, že *Portia Coughanová* pracuje i s mýtem o Isis a Osiridovi,¹ nikde se ovšem nevěnuje tomu, jak Carr nakládá s těmito mýty - tj. nezpracovanými v řecké tragédii. Podobné je to s následujícím konstatováním, že táž hra vykazuje podobnost s metamorfózou o Byblis a Caunovi v Ovidiových *Proměnách*. Jak rozmanité cesty interpretace her Mariny Carrové se přitom takto nabízejí! Vždyť Ovidiovo pojetí mýtu je zcela jiné a slouží zcela jiným cílům nežli pojetí tragické, a to je zas tragickými básníky upraveno do jiné podoby a ke zcela zpecifickým účelům, nežli jak si dnes rekonstruujeme nějakou myšlenou předliterární podobu mýtu. Více možných předloh nabízí více interpretačních možností, jak hry vyložit - znamená totiž i více významových vrstev výsledného textu.

Nedostatečné vymezení pojmu mýtus tedy způsobilo v diplomové práci četné problémy: práce je v argumentaci nejasná a končí u zbanalizování interpretací ve smyslu: postava X ve hře zastupuje postavu Y z řecké mytologie/tragédie (viz např. s. 49-50, kde interpretace vrcholí interpretační banalizací samotné dramatické předlohy, tedy *Médeie*). Pokud si autorka nejasní, co myslí pojmem mýtus, nemůže dobře interpretovat jeho použití: neví totiž, k čemu mýtus sloužil původně, nemůže zodpovědět základní otázku - zda dnes ještě existují mýty, a tedy, zda prostřednictvím nich společnost komunikuje a zda tedy něčemu mohou sloužit.

Nevíme ani, zda diplomandka (někdy) nezaměňuje pojem mýtus s pojmem archetyp (existují archetypální situace, které snad jsou pomocí mýtů - řeckých i jiných, zachycovány.) To vše jsou však moje domněnky - interpretací mýtu a jeho funkce existuje nemálo (a studenti KDV se s nimi v curriculumu měli možnost setkat), často značně protikladných.² Situace se pak ještě zkomplikuje, očekáváme-li, že T. Hladká skrze sepětí děje s konkrétní krajinou bude chtít řecký mytický předobraz her skloubit s domácím

¹ který Hladká označuje za egyptský, ovšem otázkou je, zda sama Carr nepracuje s jeho hellenizovanou verzí.

² K problematice mýtu, jeho „původní“ podoby, literarizaci a významu v Řecku viz např. základní shrnující publikaci G. S. Kirk. *The Nature of Greek Myths*, Harmondsworth - New York 1974, který zároveň konfrontuje moderní teorie vykládající mýty a tzv. „mytické myšlení. (Studenti se s touto prací seznamují v rámci kurzů Semináře pro antické a starší divadlo v KKS FLÚ AV ČR. Fulltext: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/335274/mod_resource/content/1/Kirk%20-%20The%20Nature%20of%20Greek%20Myth.pdf).

keltským mytickým substrátem, (o jehož původu a dopadu na irskou současnost, přiznám se, nic nevím): „Carr pracuje aj s mýtmi, ktoré sú zakorenené v Írsku (mytologizovaná krajina a ideál matky ako personifikovanej krajiny),“ (s. 21). Tam již čtenář zcela tápe, neboť pojmy mýtus, legenda (tj. vyprávění, které se váže pravděpodobně k místní tradici, což je ovšem i vlastnost řeckého mýtu)³ a další pojmy jsou v této souvislosti používány nahodile a kulminují ve větě: „Hoci sú texty zakorenené v realizme, vo všetkých sú prítomné mýtické elementy, duchovia, sny, legendy,“ (s. 24).

Práce není zcela uspokojivá ani po stránce formální: těká a jednotlivé její části na sebe občas logicky nenavazují, což je nicméně způsobeno výše uvedenými důvody. Po jazykové stránce text rovněž někdy zaskočí: anglická větná stavba (a někdy i slovní zásoba) je občas zřejmá i na místech, kde není věta uvedena jako citát: „Marina Carr a Martin McDonagh obnovili tradíciu rurálneho Írska vo svojich textoch, i keď rôznymi spôsobmi,“ (podtrhla AS, s. 12).

Kromě občasného chybného pravopisu řeckých jmen (ani slovensky jistě není Hippolytos psán jako Hippolitos, s. 18) se dosti často setkáváme s přebývajícimi a chybějícími čárkami mezi větami a větnými členy.

Z uvedených důvodů hodnotím práci jako nedostatečnou ke získání magisterského titulu.

V Dobrušce 7. září 2016

³ Otázka pojmů mýtus a legenda je také problematizována v uvedené publikaci G. S. Kirka.